«Любіть Україну»: 6 січня 2023 року - 125 років від дня народження Володимира Сосюри

Сьогодні виповнюється 125 років від дня народження Володимира Миколайовича Сосюри, українського поета, прозаїка, лауреата Державної премії УРСР ім. Т.Г.Шевченка. Уродженець Донеччини, він за життя став класиком української радянської літератури і одночасно жертвою комуністичної системи. І тому, що своїм життям та творчістю, самим своїм існуванням наочно демонстрував українськість Донецького краю. І тому, що національна складова таланту митця не могла не дратувати «інтернаціоналістів» у Москві, які навіть у інтимній ліриці, створеній українською мовою, бачили загрозу для тодішнього «русского міра».

Володимир Сосюра народився на станції Дебальцеве 6 січня 1898 року. Дитячі роки поета минули в селі Третя Рота. Саме таку назву матиме автобіографічний роман, у якому він пізніше розповість про рідну Донеччину, про край, до якого, ще не раз буде звертатися у своїй творчості.

Немов душею п'ю твого життя весну я
у радості степів, у гомоні дібров,
і музику гудків твоїх я знову чую,
Донеччино моя, життя мого любов!

З одинадцяти років хлопець почав працювати у бондарному цеху содового заводу, пізніше - телефоністом, чорноробом, перебивався випадковими заробітками. Початкову освіту здобував від батька, який працював і вчителем, і писарем, і адвокатом, і шахтарем.

У місцевій газеті, 1917-го, вперше виходять друком вірші Володимира. Восени 1918 року він – у складі робітничого загону – бере участь у повстанні проти гетьмана, а вже взимку вступає

добровольцем до армії Української Народної Республіки, потрапляє в полон до денікінців, які засудили Сосюру до розстрілу, але він залишився живий. А вже у 1920 році був мобілізований до Червоної армії.

У 20-х роках Володимир Сосюра належав до літературних організацій «Плуг», «Гарт», ВАПЛІТЕ, ВУСПП, але його не можна було назвати абсолютно лояльним до радянської влади. Окремі книги та твори забороняли, виключили з партії та Спілки письменників, відправляли до психіатричної лікарні.

Вже з ранньої творчості в поезії Сосюри знайшли відображення суперечності його доби: типова для українського інтелігента 20-х років неможливість поєднати відданість більшовицькій революції з почуттям національного обов'язку. Попри заборони, у творчості Сосюри того часу потужно пробивається мотив українського патріотизму.

2 липня 1951 року газета «Правда» у статті «Проти ідеологічних перекручень у літературі» - за підписом першого секретаря ЦК КП(б)У Лазаря Кагановича - різко засудила вірш Володимира Сосюри «Любіть Україну», надрукований ще у 1944-му. Сім років до цього твору ні в кого не було жодних претензій, а тут – час настав. Починається травля. Виходять все нові статті.

3 липня 1951 року редакційну статтю «Правди» передрукували всі республіканські газети, а наступного дня – всі обласні й міські органи союзних республік. Крім публікацій були зорганізовані обурені листи-відгуки на цю статтю. Скрізь засуджувалася творчість українського поета.

З 30 липня 1951 року під наглядом працівників управління пропаганди й агітації ЦК КП(б)У IV Пленум Правління Спілки письменників України чотири дні (!!!) обговорював один вірш Володимира Сосюри.

Згодом «Любіть Україну» взялися критикувати у трудових колективах. А особливо свідомі бібліотекарі та трудівниці книгарень у поетових збірках склеювали аркуші або сумлінно вирізали сторінки з «націоналістичним» віршем.

«І скільки я не казав (коли мене почали бити у всеукраїнському масштабі, – всі організації!.. – і навіть у всесоюзному – шукали в кожній республіці свого «Сосюру» – ламали йому ребра, били під душу, як мене на Україні), і скільки я не казав, що я виправив «Любіть Україну», мені не вірили і били до самозабуття», - пригадував поет у автобіографічному романі «Третя рота».

Декілька років потому Сосюру «нищили мовчанням»: не друкували, не спілкувались. А від продовжував писати. Вже за часів «відлиги» закінчив поему «Мазепа», над якою працював з 1929 року, написав автобіографію, чимало інших творів.

«По-різному переносили погроми самі поети, – зауважує Євген Сверстюк, – з Володимиром Сосюрою вони не могли собі дати ради. Він і каявся, а потім розслаблювався за чаркою або в психлікарні, і начальство не могло вгадати, що він собі думає. За відсутности лукавства у нього був вигляд роззброюючої беззахистности. А тим часом у самвидаві з'являлися то вірші про гетьмана Мазепу, то одвертості стрільця петлюрівської армії. А то й узагалі сповідь із викликом дияволу:

Кати на струни наші жили
Тягли із рук, як сон, блідих.
А з нас співців собі зробили,
Щоб грали їм на струнах тих.

Треба називати речі своїми іменами: Володимир Сосюра, Олександр Довженко й інші їхні сучасники були полоненими большевицького режиму, якого не любили, якого боялися. Але все

життя робили спроби втечі з полону. Коли набиралися духу і відваги, слово їхнє ставало зухвало вільним. І тоді вони починали говорити своїм голосом».

У 1958 році Володимир Сосюра пережив перший інфаркт, відтоді перестав вживати алкоголь, курити та грати в улюблений більярд. Підкосив же його другий інфаркт, після якого він вже майже не виходив з помешкання. Помер наш уславлений земляк 8 січня 1965 року.